

UZASADNIENIE

Powodowie B. O., I. O. i K. O. wnieśli przeciwko R. S. prowadzącemu działalność gospodarczą pod firmą Przedsiębiorstwo Produkcyjno – Usługowo – Handlowe S. R. S. oraz przeciwko (...) Bank Spółka Akcyjna w W. pozew o ustalenie nieważności i bezskuteczności umowy.

Uzasadniając pozew powodowie wskazali, że w dniu 23 czerwca 2010 roku E. O. – żona B. O., znajdując się w sytuacji realnego zagrożenia życia i w bardzo trudnej sytuacji finansowej bez porozumienia z mężem zawarła umowę pożyczki z ubezpieczeniem na wypadek śmierci oraz umowę sprzedaży. Później zmarła. Umowa pożyczki w ocenie powodów była sprzeczna z prawem i zawarta w celu wycisku, w związku z czym powinna ulec unieważnieniu. W odniesieniu do umowy sprzedaży powodowie wskazali na jej bezskuteczność wobec jej zbędności (k. 1-2)

W odpowiedzi na wezwanie do uzupełnienia braków formalnych pozwu strona powoda sprecyzowała, że pozew o unieważnienie umowy dotyczy umowy kredytu nr (...), a podstawy nieważności powodowie upatrują w art. 82 k.c. Zmarła E. O. w chwili zawierania umowy była ciężko chora na nieuleczalną chorobę i stan, w jakim się wówczas znajdowała wyłączał świadome i swobodne wyrażenie woli. Nadto umowa zastała zawarta bez porozumienia i zgody męża. W umowie nie było daty, a w konsekwencji nie można też sprecyzować, kiedy zostały złożone oświadczenia woli. Nadto powodowie wskazali, że domagają się unieważnienia umowy sprzedaży, nie zawiera ona bowiem podpisu sprzedającego, a w konsekwencji oświadczenie sprzedającego nie zostało złożone. Także ta umowa została zawarta bez porozumienia i zgody męża E. O. i jest ona nieważna na podstawie art. 82 k.c. lub art. 37 § 4 k.r.io.(k. 16-17)

W odpowiedzi na pozew Bank (...) Spółka Akcyjna we W., działając jako następca prawny pozwanego (...) Banku Spółki Akcyjnej w W., wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów procesu według norm przepisanych.

W uzasadnieniu pozwany, odnosząc się do zarzutów sformułowanych wobec umowy kredytowej, podniósł, że E. O. zawierając ją nie mogła znajdować się w stanie wyłączającym świadome lub swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli, na co wskazuje chociażby to, że podpisała wówczas szereg dokumentów, udzielała odpowiedzi na pytania osoby mającej z nią bezpośredni kontakt, a także okoliczność, że początkowo wywiązywała się ze zobowiązania i spłacała raty kredytu. Sama zaś choroba nie uzasadnia jeszcze przyjęcia stanu wyłączającego świadome i swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli. Nadto brak zgody i wiedzy o umowie współmałżonka nie prowadzi do nieważności umowy, a jedynie zawęża zakres ewentualnej egzekucji (k. 45-49)

Pozwany R. S. w odpowiedzi na pozew wniósł o jego oddalenie i zakwestionował powoływaną przez powodów argumentację co do nieważności umowy sprzedaży. Pozwany podał, że dla zawarcia umowy nie była wymagana zgoda współmałżonka, a dokument złożony przez powodów został wydany E. O. w celach informacyjnych i nie wymagał podpisu reprezentanta pozwanego. (k 60)

Pełnomocnik powodów na rozprawie w dniu 18 sierpnia 2014 roku wniósł o dopozwanie Towarzystwa (...) SA w W. (k. 134)

Pismem z dnia 10 października 2014 roku pozwany Bank (...) SA we W., podtrzymując wniosek o oddalenie powództwa, wskazał dodatkowo na swój brak legitymacji biernej, albowiem wierzytelność z tytułu umowy kredytowej została zbyta na rzecz podmiotu (...) 1 Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Niestandaryzowany Fundusz Sekurytyzacyjny w W.. (k. 168-168v)

Postanowieniem z dnia 16 grudnia 2014 roku Sąd wezwał na podstawie art. 194 § 3 k.p.c. do udziału w sprawie w charakterze pozwanego Towarzystwo (...) S.A. w W. (k.209)

W odpowiedzi na pozew pozwane Towarzystwo (...) S.A. w W. wniosło o oddalenie powództwa oraz o zasądzenie kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego. W uzasadnieniu pozwany wskazał, że ubezpieczyciel nie jest ani nie był stroną stosunku prawnego, będącego podstawą żądań sformułowanych w pozwie, nie dotyczą go

czynności prawne, których dotyczy pozew, a zatem nie posiada on legitymacji biernej w sprawie. Dodatkowo w ocenie pozwanego powodowie nie posiadają interesu prawnego do wytoczenia powództwa przeciwko niemu. (k. 226-226v)

Nadto w piśmie procesowym z dnia 23 lutego 2015 roku pozwany ubezpieczyciel wskazał, że umowa ubezpieczeniowa została zawarta z ubezpieczającym (...) S.A. w W., a jej przedmiotem było ubezpieczenie kredytobiorców. E. O. w rozumieniu umowy była ubezpieczonym, ale nie stroną tego stosunku prawnego. Ubezpieczyciel nie jest obowiązany wbrew twierdzeniom powodów do spłaty kredytu, ale jedynie do wypłaty na rzecz uprawnionego ubezpieczenia w przypadkach wskazanych w umowie ubezpieczenia. Sama okoliczność, że określona w umowie suma ubezpieczenia odnosiła się do kwoty kapitału, nie oznaczała jeszcze, że pozwane Towarzystwo ponosi odpowiedzialność za spłatę kredytu. (k. 265-267)

Pełnomocnik powodów, działający w początkowej fazie postępowania na rozprawie w dniu 05 marca 2015 roku wniósł o wezwanie do udziału w charakterze interwenta (...) i Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Niestandaryzowany Fundusz Sekurytyzacyjny w W.. Po wypowiedzeniu pełnomocnictwa powodowie nie podtrzymali tego wniosku. (k. 275v, 287-290, 294)

Na rozprawie w dniu 14 maja 2015 roku nowo ustanowiony pełnomocnik powoda B. O. wskazał, że E. O. zawarła umowę pod wpływem błędu. (k. 311)

Do zamknięcia rozprawy strony podtrzymały dotychczasowe stanowiska

Sąd ustalił, co następuje:

E. O. w dniu 23 czerwca 2010 roku zawarła z R. S. prowadzącym działalność gospodarczą pod firmą Przedsiębiorstwo Produkcyjno – Usługowo – Handlowe S. R. S. umowę sprzedaży odkurzacza – „uniwersalnego urządzenia czyszcząco – filtrującego z hydrostatem R.” za cenę 7.954 zł w systemie sprzedaży ratalnej. R. S. wystawił na nazwisko E. O. fakturę nr (...) z dnia 23 czerwca 2010 roku na kwotę 7954,00 zł w sprzedaży ratalnej tytułem sprzedaży odkurzacza (...). Należność za sprzęt została pokryta z kredytu udzielonego E. O. przez (...) Bank Spółka Akcyjna w W. za pośrednictwem podmiotu (...) Spółka Akcyjna w W. na podstawie umowy nr (...). Kredyt przyznano na kwotę 9986,44 zł, obejmującą sfinansowanie wartości towarów i/lub usług (...) w kwocie 7954 zł oraz (...) w kwocie 2032,44 zł. E. O. zobowiązała się do spłaty kredytu w 48 ratach miesięcznych, z pierwszą ratą w kwocie 208,09 zł płatną do dnia 24 lipca 2010 roku, pozostałymi ratami płatnymi w kwocie po 208,05 zł każda do 24 dnia każdego miesiąca. W pkt VII umowy w deklaracji uczestnictwa w umowie ubezpieczenia E. O. wyraziła zgodę na objęcie jej ochroną ubezpieczeniową w ramach umowy ubezpieczenia zawartej na jej rachunek jako ubezpieczonego przez (...) S.A. w W. jako ubezpieczającego z Towarzystwem (...) S.A. w W. w oparciu o Szczególne Warunki (...), z którymi się zapoznała.

(dowód: umowa sprzedaży z dnia 23 czerwca 2010 roku – k. 4, umowa kredytu nr (...) – k. 3v, 6-6v, faktura nr (...) z dnia 23 czerwca 2010 roku – k. 42)

Umowa sprzedaży ratalnej odkurzacza została zawarta w dniu 23 czerwca 2010 roku, w domu E. i B. O., po prezentacji sprzętu przez przedstawiciela sprzedawcy W. N.. E. O. nie konsultowała zakupu z mężem, który dowiedział się o nim po powrocie do domu około 7 - 10 dni po zakupie. Podczas zawierania umowy w domu obecny był syn E. K. O.. Przy umowie sprzedaży E. O. złożyła wniosek o zawarcie umowy kredytowej z ubezpieczeniem. W dniu 24 czerwca 2010 roku zawarto umowę kredytu z ubezpieczeniem. Przy prezentacji sprzętu pytała, czy ubezpieczenie obejmuje sytuację, w której dana osoba jest chora. Przy zawieraniu umowy E. O. i K. O. byli przeświadczeni, że ubezpieczenie kredytu będzie działać. W czasie transakcji E. O. miała zawiązaną na głowie chustę.

(dowód: umowa kredytu nr (...) – k. 3v, 6-6v, zeznania powoda B. O. – k. 3423v-344, zeznania powoda K. O. – k. 344-344v)

Zasadą przy zawieraniu tego typu umów sprzedaży w domach klientów było, że przedstawiciel sprzedawcy R. S. posiadał przy sobie warunki ubezpieczenia do wglądu dla kupującego zainteresowanego objęciem go ubezpieczeniem.

W przypadku, gdyby przedstawiciel stwierdził, że kupujący jest w stanie wyłączającym świadomość lub w stanie bliskiej śmierci, nie zawierał z nim umowy. Jeżeli przedstawiciel miał wątpliwości co do odpowiedzi na pytania klientów dzwonił do sprzedawcy, aby się skontultować.

(dowód: zeznania świadka W. N. – k. 342v-343)

E. O. w czasie, gdy doszło do zawarcia umowy sprzedaży i kredytu chorowała od dłuższego czasu na nowotwór z przerzutami. Była pogodna i pogodzona z chorobą, wierzyła, że wyzdrowieje, choć brała pod uwagę również, że może przedwcześnie odejść. Cieszyła się z zakupu odkurzacza. E. O. mimo choroby zachowywała sprawność umysłową.

(zeznania świadka R. C. – k. 135-136, zeznania świadka K. N. – k. 164v, zeznania świadka B. W. – k. 165, zeznania powoda B. O. – k. 3423v-344, zeznania powoda K. O. – k. 344-344v)

Wskutek przekształcenia spółki majątek (...) Bank Spółka Akcyjna w W. został przejęty przez Bank (...) Spółka Akcyjna we W..

(dowód: odpis z (...) Banku (...) SA we W. – k. 169-176)

Towarzystwo (...) S.A. w W. łączy z (...) Finanse S.A. we W., będącym następcą prawnym (...) S.A. w W. umowa ubezpieczenia na życie kredytobiorców potwierdzona polisą nr (...).

W szczególnych warunkach ubezpieczenia nr (...) wskazano m.in.:

- w § 1 ust. 2 pkt 1, że ubezpieczający to pośrednik kredytowy zawierający umowę ubezpieczenia,
- w § 1 ust. 2 pkt 2, że ubezpieczony to osoba fizyczna, która zawarła z (...) za pośrednictwem ubezpieczającego umowę kredytu i która podpisała deklarację uczestnictwa w umowie ubezpieczenia, której życie i zdrowie jest przedmiotem ubezpieczenia,
- w § 1 ust. 2 pkt 3, że uprawnionym jest osoba, której w przypadku zajścia zdarzenia przewidzianego w umowie ubezpieczenia zakład ubezpieczeń wypłaca świadczenie, uprawniony w rozumieniu to co do zasady (...) S.A.,
- w § 2 ust. 1, że przedmiotem ubezpieczenia jest życie i zdrowie ubezpieczonego,
- w § 2 ust. 3, że ochroną ubezpieczeniową objęte są następujące zdarzenia: zgon ubezpieczonego oraz trwała i całkowita niezdolność do pracy ubezpieczonego powstała na skutek wypadku jak i z przyczyn innych niż wypadek,
- w § 9 ust. 2, iż odpowiedzialność zakładu ubezpieczeń w odniesieniu do każdego z ubezpieczonych jest wyłączona, w przypadku zajścia zdarzeń wymienionych w § 2 ust. 3, jeżeli do ich spowodowania przyczyniła się choroba zdiagnozowana lub leczona przed dniem przystąpienia do ubezpieczenia przez danego ubezpieczonego lub wypadek zaistniały przed tym dniem.

(dowód: szczególne warunki ubezpieczenia – k. 268-271)

(...) Finanse Spółka Akcyjna we W. jest następcą prawnym (...) Spółki Akcyjnej w W. (okoliczność bezsporna)

Powodowie B. O., K. O. oraz I. O. są spadkobiercami E. O.. Postanowieniem z dnia 15 listopada 2012 roku Sąd Rejonowy dla Warszawy P. w W. stwierdził, że spadek po E. O. zmarłej w dniu 08 maja 2012 roku na podstawie ustawy nabyli jej mąż B. O. oraz dzieci I. O. i K. O. – po jednej trzeciej części spadku każde z nich.

(dowód: postanowienie z dnia 15 listopada 2012 roku Sądu Rejonowego dla Warszawy P. w W. – k.5)

W grudniu 2012 roku powodowie po raz pierwszy dostali wezwanie do zapłaty zadłużenia z tytułu kredytu udzielonego E. O..

(dowód: zeznania powoda B. O. – k. 3423v-344)

Wobec zaległości w spłacaniu kredytu zaciągniętego przez E. O. pismem z dnia 02 stycznia 2013 roku (...) Bank S.A. wystosował wezwanie do zapłaty stanowiące jednocześnie warunkowe wypowiedzenie umowy oraz informację o powstaniu natychmiastowej wymagalności całej kwoty kredytu w wysokości 5.608,71 zł.

(dowód: pismo z dnia 02 stycznia 2013 roku – k. 225)

Pismem z dnia 23 kwietnia 2013 roku ubezpieczyciel odmówił wypłaty (...) Finanse S.A. we W. odszkodowania wobec śmierci kredytobiorcy E. O. w oparciu o umowę ubezpieczenia nr (...), powołując się na wyłączenie wynikające § 9 ust. 2 szczególnych warunków ubezpieczenia.

(dowód: pismo z dnia 23 kwietnia 2013 roku – k. 221)

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie przywołanych dokumentów urzędowych i prywatnych, zeznań świadków W. N., R. C., K. N., B. W. oraz zeznań powodów B. O. i K. O..

Przedstawione dokumenty nie budziły wątpliwości w ocenie Sądu, a ich wiarygodność nie była kwestionowana w toku postępowania przez żadną ze stron.

Sąd dał wiarę zeznaniom świadków W. N., K. N., B. W., albowiem były one spójne i korespondowały z pozostałym zebrany w sprawie materiałem dowodowym. Zasadniczo jako wiarygodne Sąd ocenił także zeznania R. C., nie stanowiły one jednak podstawy ustaleń faktycznych w zakresie, w jakim świadek podała, iż przedstawiciel sprzedawcy upewnił się telefonicznie co do możliwości zawarcia umowy ubezpieczenia przez E. O.. Świadek nie była obecna przy zawieraniu umowy, przebieg zdarzeń знаła jedynie z opisu, a W. N. oraz powód K. O., którzy brali w nim udział, nie wypowiadali się tak jednoznacznie co do przebiegu prezentacji. Podali oni, że rozmowa telefoniczna mogła mieć miejsce, choć nie jest to pewne, a nadto nie sprecyzowali, jakiej dokładnie kwestii rozmowa ta mogła dotyczyć.

Jako nieprzydatne Sąd ocenił zeznania świadka W. N. w zakresie, w jakim zeznania te miały stanowić dowód na okoliczności zawarcia umowy sprzedaży i kredytu z E. O. oraz jej ówczesnego stanu zdrowia. Świadek nie potrafił odpowiedzieć precyzyjnie na pytania i podawał, że nie pamięta szczegółów. Mając na uwadze, że od zawarcia umowy w 2010 roku do chwili składania zeznań minęło 5 lat oraz że tego typu umowa była niewątpliwie jedną z wielu, jakie wówczas świadek zawierał, nie budziło to zastrzeżeń Sądu.

Sąd ocenił jako wiarygodne zeznania powodów B. O. i K. O., albowiem były one spójne i korespondowały z pozostałym materiałem dowodowym. Drobne nieścisłości, które się pojawiły w ich wypowiedziach, były zdaniem Sądu wynikiem długiego upływu czasu między zawarciem umowy i składaniem zeznań i nie mogły stanowić przeszkody dla uznania ich za podstawę ustaleń faktycznych w sprawie.

Sąd oddalił wniosek o przeprowadzenie dowodu z zeznań świadka R. C. na okoliczność zawarcia umów z przekroczeniem czynności zwykłego zarządu i bezskuteczności tych umów w stosunku do powoda B. O., jako okoliczności nie mających znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy.

Sąd zważył, co następuje:

Podstawę prawną żądania powodów w przedmiotowej sprawie stanowił art. 189 k.p.c., zgodnie z którym ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa można żądać, gdy ma się w tym interes prawny. Pojęcie interesu prawnego nie zostało zdefiniowane przez ustawodawcę. W judykaturze ugruntowane jest stanowisko, że interes prawny jest obiektywną potrzebą uzyskania konkretnej ochrony wywołaną rzeczywistym naruszeniem albo zagrożeniem sfery prawnej podmiotu prawa cywilnego (vide: wyroki Sądu Najwyższego z 19 lutego 2002 r. IV CKN 769/00, OSNC 2003/1/13 i z 15 października 2002 r. II CKN 833/00, LEX nr 483288).

Powszechnie przyjmuje się, że interes prawny zachodzi wówczas, jeżeli sam skutek, jaki wywoła uprawomocnienie się wyroku ustalającego zapewni powodowi ochronę jego prawnie chronionych interesów, czyli definitywnie zakończy spór istniejący lub prewencyjnie zapobiegnie powstaniu takiego sporu w przyszłości. Istnienie interesu prawnego jest kwestionowane przede wszystkim w tych sytuacjach w których występuje równocześnie także inna forma ochrony praw powoda. Powszechnie jest zapatrywanie, że możliwość wytoczenia powództwa o zasądzenie świadczeń pieniężnych lub niepieniężnych wyklucza po stronie powoda istnienie interesu prawnego w wytoczeniu powództwa o ustalenie naruszonego prawa lub stosunku prawnego (vide: orzeczenia Sądu Najwyższego z 13 kwietnia 1965r. II CR 266/64, Lex Polonica nr 325924; z dnia 18 grudnia 1968r. I PR 290/68, Lex Polonica nr 317392; z 7 kwietnia 2010r. II PK 342/09, OSNP 2011/19-20/247 oraz wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 13 kwietnia 2011r. I ACa 261/11, LEX nr 898641).

W ocenie Sądu po stronie powodów istniał interes prawny w wytoczeniu powództwa przeciwko R. S. oraz (...) S.A. w W. o ustalenie nieważności i bezskuteczności umowy sprzedaży oraz nieważności umowy kredytu z ubezpieczeniem. Mimo że obie umowy zawarła E. O., to powodowie jako jej spadkobiercy przyjmując spadek stali się odpowiedzialni za spłatę długów spadkowych, w tym z tytułu zobowiązań wynikających z umowy kredytowej, z której sfinansowano zakup odkurzacza z 23 czerwca 2010 roku. Umowy te choć zawarte z dwoma różnymi podmiotami były powiązane funkcjonalnie, jako że jedna z nich służyła spłaceniu zobowiązania wynikającego z drugiej. Ustalenie, że umowa kredytu jest nieważna prowadziłyby więc do zwolnienia powodów z obowiązku spłacenia pozostałego z tytułu umowy kredytowej długu, choć jak słusznie wskazał pozwany Bank mogłoby rodzić odpowiedzialność z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia. Sytuacja zmieniałaby się w przypadku, gdyby stwierdzono także nieważność umowy sprzedaży. Strony umowy sprzedaży mogłyby wówczas dochodzić od siebie zwrotu spełnionych świadczeń z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia, w tym z tytułu zapłaty ceny towaru.

Pozwany bank (...) byli przy tym legitymowani biernie do wytoczenia przeciwko nim powództwa w niniejszej sprawie, podmioty te były bowiem stronami umowy sprzedaży i kredytu. Wprawdzie pozwany Bank podnosił zarzut braku legitymacji biernej z uwagi na przelew wierzycelności na rzecz podmiotu (...) 1 Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Niestandaryzowany Fundusz Sekurytyzacyjny w W., jednak argumentacja ta nie była skuteczna. Wbrew treści pisma procesowego z dnia 10 października 2014 roku pozwany nie przedstawił żadnego dokumentu potwierdzającego tę okoliczność, nie wykonał także zarządzenia zobowiązującego go do złożenia takiego dowodu. Fakt ten nie został również potwierdzony przez stronę powodową. Zresztą, stosownie do treści art. 192 pkt 3 k.p.c., zbycie w toku sprawy rzeczy lub prawa, objętych sporem, nie ma wpływu na dalszy bieg sprawy; nabywca może jednak wejść na miejsce zbywcy za zezwoleniem strony przeciwnej. Nabywca nie wszedł na miejsce zbywcy, a zatem postępowanie toczyło się z udziałem banku.

Legitymacji biernej nie posiadało zaś pozwane Towarzystwo (...) S.A. w W., co zasadnie podniesiono w odpowiedzi na pozew. Strona powodowa mimo złożenia wniosku o dopozwanie ubezpieczyciela nie wykazała, aby pozwane Towarzystwo (...) naruszało lub realnie zagrażało sferze jej praw, jak również, aby działanie ubezpieczyciela spowodowało potrzebę usunięcia powstałej wątpliwości poprzez uzyskanie wyroku w niniejszej sprawie. Ubezpieczyciel nie był stroną żadnej z umów zawartych przez E. O., nie uczestniczył w zawieraniu umów ani nie miał realnego wpływu na okoliczności, z których powodowie wyprowadzali zasadność żądania pozwu, tj. stanu wyłączającego świadome powzięcie decyzji i wyrażenie woli, błędu, wyzysku, przekroczenia zwykłego zarządu. Treść szczególnych warunków ubezpieczenia, stanowiących niewątpliwie element deklaracji o objęciu ubezpieczeniem nie pozostawała w związku z okolicznościami powoływanymi jako uzasadnienie pozwu. W toku procesu Towarzystwo (...) nie kwestionowało także zarzutów powodów podnoszonych wobec umów z 23/24 czerwca 2010 roku. Przedmiotowa umowa ubezpieczenia na cudzy rachunek, jak słusznie wskazał pozwany, stanowiła umowę nazwaną zdefiniowaną w art. 808 k.c., a jej stronami byli ubezpieczyciel oraz ubezpieczający (w sprawie (...) S.A. w W.), z kolei ubezpieczony, na którego rachunek umowę zawarto (w tym przypadku E. O.) stosownie do treści umowy mógł posiadać jedynie określone uprawnienia z niej wynikające, jak przykładowo wypłata odszkodowania. Mimo że dla legitymacji biernej w sprawie o ustalenie nie jest konieczne, aby pozwany był stroną stosunku prawnego, którego powództwo dotyczy, to jednak zagrożenie praw powoda, któremu chce zapobiec wytoczeniem powództwa o ustalenie musi być realne i

pochodzić od pozwanego (vide orzeczenie SN z dnia 5 kwietnia 1955 r., II CR 291/55, OSNC 1956, nr 4, poz. 90). W przypadku ubezpieczenia na rachunek osoby trzeciej zawartej między (...) S.A. w W. a Towarzystwem (...) takiego realnego zagrożenia interesu powodów ze strony ubezpieczyciela nie było. Tym samym brak było również interesu prawnego powodów w wytoczeniu przeciwko ubezpieczycielowi powództwa.

Przechodząc do konkretnych zarzutów strony powodowej zgłoszonych wobec umów sprzedaży i kredytu w pierwszej kolejności Sąd odniesie się do podstaw, które w ocenie powodów miały skutkować nieważnością umowy kredytowej.

Powodowie podnosili, że spadkodawczyni złożyła oświadczenie woli w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli stosownie do treści art. 82 k.c. Obowiązek wykazania tych okoliczności, zgodnie z zasadami przewidzianymi w art. 6 k.c. i art. 232 k.p.c., spoczywał na stronie powodowej, któremu to strona powodowa nie sprostowała. Wskazać należy, że powodowie nie wnioskowali o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego, zaś zeznania złożone przez świadków nawet nie poddają w wątpliwość, że E. O. w chwili zawierania umowy była w pełni świadoma i decyzję podjęła swobodnie. Zawnioskowani przez powodów świadkowie wypowiadali się jedynie ogólnie co do stanu zdrowia E. O. przed jej śmiercią, poza W. N. nie byli obecni przy sporządzaniu wniosku o kredyt, a nadto wręcz wskazywali, że mimo choroby nowotworowej E. O. zachowywała pełną sprawność umysłową. W. N. nie pamiętał szczegółów spotkania z E. O. i nie potrafił precyzyjnie opisać, w jakim stanie była wówczas kupująca, podał za to, że gdyby widział, iż jest w stanie wyłączającym świadomość, to umowy by z nią nie zawierał. Nadto obecny w domu E. O. był wtedy powód K. O., który również nie potwierdził, aby jego matka była w stanie wyłączającym świadomość czy swobodę podejmowania decyzji i wyrażania woli, a wbrew zasadom logicznego rozumowania byłoby niepodjęcie przez niego co najmniej próby zapobieżenia sfinalizowaniu umowy, gdyby miało być inaczej. Co więcej w okresie, w którym E. O. miała możliwość odstąpienia od umowy, wiedzę o zakupie i kredycie uzyskał też powód B. O., jednakże żona nie zrezygnowała z zakupu po rozmowie z nim.

Nieskutecznie powodowie powoływali się także na błąd w rozumieniu art. 84 k.c., w jakim rzekomo pozostawała E. O., zawierając umowę kredytu z ubezpieczeniem. Wskazać wymaga, że stosownie do treści art. 922 § 2 k.c. uprawnienie do uchylenia się od skutków złożonego wskutek błędu oświadczenia woli jako ściśle związane z osobą, która je złożyła, nie wchodzi w skład spadku. Błąd, o którym mowa w art. 84 k.c. dotyczy stanu świadomości konkretnej osoby i jest ściśle z nią związany, a w konsekwencji stan ten i uprawnienie z niego wynikające – ze względu na towarzyszące okoliczności, nie mogą być przeniesione na inną osobę. Za takim rozumieniem pojęcia błędu przemawia także wykładnia językowa art. 84 k.c. Przepis ten odnosi się jedynie do uchylenia się od skutków prawnych „swego oświadczenia woli”. Jeżeli prawodawca przewidywałby możliwość uchylenia się od skutków oświadczenia woli złożonego przez osobę trzecią, to zdaniem Sądu, mając na uwadze konsekwencje, jakimi oświadczenie takie skutkuje, wskazałby to wprost w przepisie.

Gdyby nawet uznać, że prawo uchylenia się od złożonego oświadczenia woli przechodzi na spadkobierców, to argumentacja powodów nie zasługiwała na uwzględnienie także z innych przyczyn.

Wskazać w tym miejscu należy na treść art. 88 k.c., zgodnie z którym uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia woli, które zostało złożone innej osobie pod wpływem błędu lub groźby, następuje przez oświadczenie złożone tej osobie na piśmie. (§ 1) Uprawnienie do uchylenia się wygasa: w razie błędu - z upływem roku od jego wykrycia, a w razie groźby - z upływem roku od chwili, kiedy stan obawy ustał. (§ 2) Powodowie nie wykazali, aby złożyli w odpowiedniej formie i terminie oświadczenie o uchyleniu się od skutków oświadczenia woli E. O. wskutek błędu. Z twierdzeń stron postępowania wnioskować można jedynie, że najwcześniej wiedzę o błędzie spadkobiercy mogli mieć w grudniu 2012 roku, kiedy po pierwszy wezwano ich do zapłaty, a najpóźniej w kwietniu 2013 roku, kiedy to wnieśli pozew. Najpóźniej w kwietniu 2014 roku upływał zatem termin do złożenia takiego oświadczenia, powodowie nie przedstawili zaś dokumentu z pisma potwierdzającego uchylenie się od złożonego oświadczenia woli pod wpływem błędu, choć byłby to kluczowy dowód w sprawie. Zaznaczyć należy, że oświadczenie pełnomocnika powoda B. O. na rozprawie w maju 2015 roku nie spełniało wymagań formy pisemnej, nie zostało złożone w terminie, a nadto bez odpowiedniego pełnomocnictwa do składania tego typu oświadczeń woli w imieniu powodów. Potraktować je zatem należało jedynie jako zarzut procesowy.

Nadto zdaniem Sądu nie stanowiło błędu co do treści czynności prawnej to, że w konkretnych okolicznościach nie wypłacono odszkodowania. Wypadek ubezpieczeniowy ma charakter losowy, nie można zatem przyjmować za pewne, że nastąpi i będzie skutkować wypłatą odszkodowania. Zaznaczenia wymaga, że E. O. podpisała się pod umową, potwierdzając zapoznanie się z warunkami ubezpieczenia. Skoro zaś według twierdzeń powodów kwestia ubezpieczenia stanowiła dla niej istotny element umowy, trudno przyjąć za wiarygodne, że nie zwróciła szczególnej uwagi na zakres ubezpieczenia. Nie stwierdzono także, że E. O. znajdowała się wówczas w stanie wyłączającym świadomość, a co więcej przy zakupie był obecny jej syn, który z pewnością zareagowałby, gdyby widział, że E. O. działa na swoją niekorzyść.

Niezasadny okazał się także podniesiony w pozwie zarzut, jakoby umowa ta została zawarta dla wyzysku, uregulowanego w art. 388 k.c. W tym zakresie strona powodowa ograniczyła się jedynie do gołosłownych twierdzeń niepopartych żadną dalszą argumentacją czy też wnioskami dowodowymi. Domniemywać jedynie można, że podstawę wyzysku powodowie wyprowadzali z choroby nowotworowej E. O., ta okoliczność sama w sobie nie może jednak stanowić samodzielnej przesłanki do przyjęcia, że miał miejsce wyzysk, nie przesądza bowiem o niedołęstwie. Z kolei wszakże jedynie ogólnikowemu wskazaniu na trudną sytuację finansową E. O. przeczy chociażby posiadanie odpowiedniej do zawarcia umowy kredytu zdolności kredytowej. Trudno przy tym mówić o wyzyskaniu przymusowego położenia kupującej, skoro przedmiotem umowy sprzedaży był wielofunkcyjny odkurzacz, a zatem sprzęt, który nie był E. O. niezbędny dla zaspokojenia jej podstawowych potrzeb. Z materiału dowodowego nie wynika również, aby umowę kredytową z ubezpieczeniem zawarto wyzyskując niedoświadczenie E. O., czy też, aby zaistniała niewspółmierność świadczeń stron. Podkreślenia przy tym wymaga, że uprawnienie do powoływania się na wyzysk wygasa z upływem 2 lat od zawarcia umowy. W przedmiotowej sprawie do zawarcia umowy doszło w czerwcu 2010 roku, a zatem w chwili wniesienia pozwu w niniejszej sprawie termin ten już upłynął.

Argumentacja strony powodowej, iż umowa kredytu z ubezpieczeniem była nieważna, albowiem została zawarta bez porozumienia i zgody małżonka również okazała się nietrafna. W przedmiotowej sprawie nie mamy do czynienia z żadną spośród wyszczególnionych w art. 37 kodeksu rodzinnego i opiekuńczego umów czy też jednostronnych czynności prawnych, do których zgoda małżonka byłaby wymagana. Jak słusznie podniósł przy tym pełnomocnik pozwanego (...)brak zgody małżonka w przypadku spornej umowy ma wpływ jedynie na kwestię ograniczenia egzekucji.

Całkowicie chybiony był także zarzut strony powodowej, iż brak daty w umowie miałby stanowić o ziszczeniu się przesłanki nieważności. Żaden z bezwzględnie obowiązujących przepisów prawnych nie kreuje takiego obowiązku kontrahentów pod rygorem nieważności umowy, a w umowie data jest podana.

Także w odniesieniu do umowy sprzedaży zdaniem Sądu żadna z powoływanych przez powodów podstaw nie mogła skutkować stwierdzeniem jej nieważności.

Powyżej omówiona już została kwestia niewykazania przez powodów złożenia przez E. O. oświadczenia woli w stanie wyłączającym świadome i swobodne podjęcie decyzji i wyrażenie woli przy umowie kredytowej. Jako że decyzje odnośnie zawarcia obu umów E. O. podejmowała w tym samym czasie, a powodowie nie przedstawili żadnych dowodów co do rzekomego braku świadomości i swobody w podjęciu decyzji i wyrażeniu woli przy umowie sprzedaży, to również w stosunku do umowy sprzedaży stwierdzić należy niewykazanie tych okoliczności.

Umowa sprzedaży rzeczy ruchomej, jak słusznie wskazał pozwany R. S., nie została również wyszczególniona w art. 37 k.r.io. jako czynność, która pod rygorem nieważności wymaga zgody małżonka kupującego.

Trafnie podniósł także pozwany sprzedawca, że sam brak podpisu jego przedstawiciela na umowie sprzedaży nie może przesądzać o nieważności umowy. Kodeks cywilny nie przewiduje co do sprzedaży ruchomości żadnej szczególnej formy umowy, a w konsekwencji odnieść do niej należy ogólne zasady wykładni oświadczeń woli. Żadne z zachowań sprzedawcy nie prowadzi do wniosku, aby nie złożył on oświadczenia woli celem zawarcia z E. O. umowy sprzedaży. Wskazuje na to wydanie sprzedanej rzeczy, wystawienie faktury, a także podpisanie umowy kredytowej

z ubezpieczeniem, w której wskazano jako cel kredytowania sprzedaną rzecz. Na żadnym dalszym etapie rozmów ze spadkobiercami E. O. ani w toku postępowania pozwany R. S. nie składał odmiennego oświadczenia.

Stanowisko strony powodowej odnośnie rzekomej bezskuteczności umowy sprzedaży nie zostało poparte z zasadzie jakkolwiek argumentacją czy też materiałem dowodowym. Ogólne tylko stwierdzenie, że umowa ta była zbędna, nie może prowadzić do jej bezskuteczności, a to że spadkobiercy uznali zakup spadkodawczyni jako niepotrzebny nie jest z pewnością przesłanką uznania umowy za bezskuteczną. Zaznaczenia wymaga, że E. O. przysługiwało prawo odstąpienia od umowy w terminie ustawowym, choćby w takim właśnie przypadku, gdyby stwierdziła, że zakup był zbędny. W tym czasie jak wynika z zeznań powoda B. O., E. O. miała też możliwość omówienia zakupu z mężem i ewentualnie odstąpienia od umowy, czego nie uczyniła.

W tym stanie rzeczy z uwagi na powyższe rozważania Sąd oddalił powództwo w stosunku do wszystkich pozwanych. (pkt 1 wyroku)

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 102 k.p.c., odstępując od obciążenia powodów tymi kosztami, mimo że przegrali sprawę w całości. W ocenie Sądu przedmiot niniejszego postępowania, który dotyczył długów spadkowych pozostawionych przez najbliższą powodom osobę oraz okoliczności, w jakich zadłużenie powstało jak i okoliczności, w jakich uzyskali oni wiedzę o istnieniu zadłużenia uzasadniał przyjęcie ziszczenia się przesłanki szczególnie uzasadnionego wypadku o jakim mowa w powołanym przepisie (pkt 2 wyroku).

SSR Danuta Stempińska

ZARZĄDZENIE

1. odnotować,
2. (...) Towarzystwa (...),
3. (...)

Dnia 22.10.2015 r.